

IDA-HARJU KOOSTÖÖKODA LEADER UURINGU KOKKUVÕTE

SISUKORD

I UURINGU METOODIKA	2
II UURINGU TULEMUSED	3
1. Mittetulundusvaldkond	3
1.1. Ühenduste tegevusvaldkonnad ning panus kohaliku elukeskkonna arendamisele	3
1.2. Elukeskkonna suurimad probleemid Ida-Harju Koostöökoja tegevuspiirkonnas	4
1.3. Mittetulundusühenduste ettepanekud Leader toetusvõimaluste kohta	5
1.4. Mittetulundusühenduste koostöö	8
1.5. Mittetulundusühenduste ootused Ida-Harju Koostöökojale	9
2. Ettevõtlusvaldkond	10
2.1. Ettevõtjate tegevusvaldkonnad ning panus kohaliku elukeskkonna arendamisele	10
2.2. Elukeskkonna ja tootmisega seotud probleemid tegevuspiirkonnas	10
2.3. Võimalikud LEADER meetme toetusvõimalused	11
2.4. Ettevõtjate koostöö	12
2.5. Ettevõtjate ootused Ida-Harju Koostöökojale	13
3. Ankeetvastused	14
III KOKKUVÕTE JA SOOVITUSED	15
Lisa 1. Intervjuude kava	
Lisa 2. Uuringus määratletud tegevuste hinnang	

I UURINGU METOODIKA

Leader uuring viidi läbi ajavahemikus märts 2009 kuni mai 2009 a. Töö teostas Harju Ettevõtlus- ja Arenduskeskus.

Uuringu eesmärkideks oli

- Teavitada piirkonna ettevõtjaid ja mittetulundusühendusi Leader programmist;
- Kaasata piirkonna aktiivseid ettevõtjaid ja mittetulundusühendusi hilisemaks Leader programmi rakendamiseks;
- Saada piirkonna ettevõtjatelt ja mittetulundusühendustelt tegevusettepanekuid Leader programmi edasiseks rakendamiseks.

Uuringu läbiviimise metoodika moodustasid:

- 1) Kameraaltööd,
- 2) Intervjuud,
- 3) Kaasamisüritus.

Uuringu läbiviimiseks kasutati peamiselt personaal- aga ka fookusgrupi intervjuude meetodit. Antud protsessis oli kõige vajalikum personaalne lähenemine. Seeläbi toimus Leader programmi ideoloogia levitamine ning teiselt poolt potentsiaalsete kasusaajate kaardistamine konkreetsete tegevusideede näol. Rõhuti just aktiivsemate inimeste kaasamisele, sest tavaliselt on aktiivsematel persoonidel laiem silmaring, julgus oma arvamus välja öelda ning kohati ka tugevam piirkonna üldistusvõime.

Intervjueeritavate valim kokku oli 41, neist 23 mittetulundusühendust ja 18 ettevõtet. Valim pandi kokku koostöös IHKK juhatuse ja kohalike omavalitsustega. Intervjuudeks koostati intervjuukava (lisa 1) ning tegevusideede ankeet, mis on üksteist toetavad materjalid. Intervjuude vastustest tehti üldistused v. a juhtudel, kus see ei olnud võimalik. Ankeetvastused indikeerivad tegevusideede vajalikkust ning potentsiaalseid taotlejaid.

II UURINGU TULEMUSED

1. Mittetulundusvaldkond

MTÜde intervjuukava sisaldas kokku 7 küsimust - 1 sissejuhatav küsimus organisatsiooni tegevuste kohta, 2 küsimust olid suunatud konkreetsete tegevusideede selgitamisele Leader programmi raames, 2 küsimust puudutasid organisatsiooni koostööd kõikvõimalikel tasanditel, 1 küsimus abi ootusi kohalikele omavalitsusele ja 1 küsimus ootusi IHKK-le. Alljärgnevalt on äratoodud üldistatud vastused küsimuste kohta, koostööd puudutavad küsimused on koondatud ühe punkti alla.

1.1. Ühenduste tegevusvaldkonnad ning panus kohaliku elukeskkonna arendamisele

Intervjueeritud ühenduste hulgas moodustasid suurema osa ühendused, mis tegutsevad konkreetsetes külas/vallas, olid suunatud oma piirkonna elanikele ning pakkusid erinevaid kogukonna teenuseid (vabaaja sisustamine, ühisürituste korraldamine jne). Ligi poole respondentidest moodustasid külaseltside esindajad (Aegviidu rahvamaja, Aruküla Kultuuriselts, Voose Külaselts, Pikva Arava Külaelu, Oru Külaarendamise Selts, Oru Külakeskus, Otiveski Külaarendamise Selts, Palvere Külakeskus, Tõhelgi Külaselts, Härma külaselts, Lilli külaselts). Lisaks olid kaasatud ka kultuuripärandi- ja looduskaitsega tegelevad organisatsioonid (MTÜ Mütöfest, Kehra Raudteejaam, Tuhala Looduskeskus), samuti ühendused spordi, hariduse, sotsiaal- ja päästevaldkonnast (SK Kõrve Ring, Aruküla Pallimänguklubi, Spordiürituste korraldamise klubi, Koostöökoda, Aegviidu Koolituskeskus, Lahemaa Avatud Ateljee, Sotsiaalse Ettevõtluse Keskus, Aruküla Vaba Waldorfkool, Aegviidu Päästeselts). Samal ajal, kui suur osa vastajatest keskendusid ühe küla/valla elanike huvide esindamisele, siis mõne respondendi näol oli tegemist ka organisatsioonidega, mis pakkusid teenust lisaks Ida-Harju Koostöökoja tegevuspiirkonnale ka väljapoole (Koostöökoda, SK Kõrve Ring, Sotsiaalse Ettevõtluse Keskus, Aruküla Vaba Waldorfkool).

Tegevused ja teenused, mida ühendused piirkonnas pakuvad:

- tervise- ja matkarajad nii kohalikele elanikele kui väljastpoolt tulijatele;
- vabatahtlik päästeteenus operatiivvalmisoleku näol;
- üldturvalisuse alase teadlikkuse tõstmine piirkonnas;
- ühis- ja seltsitegevus, kultuuri- ja vabaaja veetmisevõimaluste pakkumine;
- külarahva koondamine ning ühiste huvide eest seismine;
- kogukonnateenuste pakkumine (internetituba, pesupesemise ja dušiteenus, mänguväljak);
- infovahendamine nii külaelanikele, kui piirkonna noortele ka laiemalt;
- karjäärinõustamine;
- sotsiaalsed teenused (võlanõustamine, hooldustöötajate koolitamine);
- täiendõppe ja muu vaimse tegevuse pakkumine täiskasvanutele;
- ajaloo säilitamine, muuseumi väljaarendamine;
- loodusinfo jagamine, keskkonnakaitseliste põhimõtete levitamine.

1.2. Elukeskkonna suurimad probleemid Ida-Harju Koostöökoja tegevuspiirkonnas

Üldistatult võib intervjuudes väljatoodud elukeskkonna probleemid jaotada kahte gruppi:

- a) keskkonnaga seonduv ja puudolev
- b) inimestega seonduv

a) keskkonnaga seonduv

Külapiirkondade ühe sagedasema probleemina leiti olevat piirkonna **teede kehv olukord**. Samuti mainiti **halba joogiveega varustatust, elektrikõikumisi, puudulikku kanalisatsiooni** ja **teeninduse** puudumist. Mainitud probleemid on inimestele eluliselt olulised, kuna on paljuski takistuseks esmaste vajaduste rahuldamisel.

Kahes piirkonnas (Tuhala, Voose) toodi spetsiifiliste, kuid piirkonna jaoks väga oluliste probleemidena välja **karjäärirajamine** või olemasolevate karjäärialade laiendamine. Nendes nähakse nii reostusohu piirkonna põhjaveele kui ka piirkonnale omase looduskeskkonna hävitamist (Tuhala karstiaala). Karjäärirajamise vastuvõitlemisest on neis piirkondades saanud ka elanikke ühendav tegevus.

Piirkonna tõmbekeskustest väljaspool on sageli **probleem ühistranspordiga** ning selle ebapiisavusega piirkonna elanike vajaduste rahuldamiseks, mistõttu on ühelt poolt takistatud inimeste osalemine ühisüritustel, nende töö käimine jne ning teisalt on inimesed seetõttu sunnitud kasutama märksa enam autosid, mis omakorda ei ole kooskõlas keskkonnasõbraliku mõtteviisiga (inimesed käivad Tallinnasse tööle autoga ning sagedasti on autos vaid üks inimene).

Mitmete vajalike **teenuste** (juuksur, kingsepp jne) **kättesaadavus** piirkonnas **on halvenenud** ning inimesed on sunnitud vajaminevaid teenuseid tarbima elukohast kaugel, mis omakorda on takistatud halva ühistranspordiühenduse tõttu.

Samuti on piirkonnas külasid/alevikke, kus kõigile lastele ei ole piisavalt lasteaiakohti ning on **vajadus alternatiivsete lastehoiuvõimaluste** järele.

Probleemina osades piirkondades nähti ka **ebapiisavaid sportimisvõimalusi** (puuduvad sobivad pallimänguväljakud, sisehall, ujula jne).

Turismi arengule mõjub mitmes piirkonnas takistavalt **majutus- ja toitlustuskohtade puudumine või nende vähesus**.

b) inimestega seonduv

Samal ajal kui palju ühendused pidasid oma suurimaks tugevuseks organisatsioonis tegutsevaid aktiivseid inimesi, siis ühe levinuma probleemina nähti üldist piirkonna **inimeste passiivsust ja osavõtmatust** oma elukeskkonna parandamisel ja korraldamisel. Sageli on ühendustes väljakujunenud aktiivgrupp, kes kirjutab

projekte, korraldab üritus jne, kuid samal ajal ei suudeta piisavalt kaasata teisi piirkonna elanikke. **Puudub ühtne kogukonnatunnetus** ning ei nähta isiklikku vastutust selle ees, kuidas piirkonda arendada ning muuta elukeskkonda paremaks ning vajadustele vastavamaks.

Samuti toodi probleemina välja mõte, et inimesed küll tahavad teha, kuid nad **ei leia** endale sobivaid **väljundeid** ja **puuduvad ideed**, seda eelkõige võimaliku ettevõtlusega alustamise osas, kuid ka ühistegevusi silmas pidades.

Lisaks passiivsusele mainiti mitmel korral, et piirkonnas on **vähe elanikke**, mistõttu ei ole ka võimalik kohapeal mitmeid teenuseid ja tegevusi välja arendada (näiteks külamaja sooviks küll paljud külad, kuid arvestades küla/teeninduspiirkonna väiksust, ei ole see alati otstarbekas).

Olulise probleemina toodi piirkonnas korduvalt välja ebaühtlast ja kehva **info liikumist** nii ühe küla sees, külade vahel, kui piirkonnas laiemalt.

Sagedase probleemina piirkonnas toodi välja **vähese teadlikkust teistest** tegutsevatest **ühendustest** ning omavahelist ebapiisavat suhtlemist. Sageli tegutsetakse üheeesmärgi nimel konkureerivalt või ka teadmatusel dubleeritakse tegevust, selle asemel, et ühiselt ja teineteist täiendavalt koostööd teha.

Käesolevas majandusolukorras on ka Ida-Harju piirkonnas üheks suurimaks probleemiks **tööpuudus**. Juba varasemalt polnud paljudel inimestel oma elukohaläheduses tööd ning tööl käidi pigem Tallinnas või lähikaudsetes tömbekeskustes, kuid tänaseks on töötute hulk piirkonnas suurenenud. Teisalt toodi välja ka asjaolu, et aeg-ajalt võib piirkonda ähvardada ka **kvalifitseeritud tööjõu nappus**, eriti äärealade puhul, kuhu on raske leida head spetsialisti tööle (näitena on toodud koorijuhti, kelle jaoks on valla poolt tasustamine olemas, kuid puudub inimene).

1.3. Mittetulundusühenduste ettepanekud Leader toetusvõimaluste kohta

Koostöö suurendamine piirkonna ühenduste vahel. Kuna vähene koostöö ja teadlikkus piirkonnas tegutsevatest ühendustest ning nende potentsiaalset ja tegevustest on madal nii valdade siseselt, kui ka piirkonnas tervikuna, siis on vajalikud erinevad tegevused antud probleemi lahendamiseks. Oluline on arendada ja tõsta ühenduste koostöövalmidust ja –suutlikkust. Üheks meetodiks antud eesmärgi saavutamisel võib olla ka piirkondlike ühenduste ümarlaua korraldamine koostöös IHKK-ga. Põhimõtte peab seisnema selles, et ühendused ei dubleeriks tegevusi, vaid täiendaksid üksteist.

Edulugude tutvustamine ja levitamine. Selleks, et piirkonna inimesi julgustada olema ettevõtlikumad, aidata neil ideede genereerimist, on oluline tutvustada neile teiste edulugusid erinevatest valdkondadest, sektoritest ja piirkondadest. Tegevust võiks koordineerida IHKK.

Väikeettevõtlusega alustamise toetamine. Seda nii rahaliselt, nõuannetega, kui ka läbi erinevate edulugude ja positiivsete näidete.

Töötubade loomine eesmärgiga pakkuda piirkonna inimestele rakendust ning arendada nende oskusi. Eraldi nähti vajadust ja rakendust käsitöö alastel töötubadel.

Koolituste korraldamine.

- kodanikuhariduse ja kodanikualgatuse soodustamiseks, et inimesed võtaksid suuremat vastutust kogukonna arendamise ees.
- ohutuse ja turvalisuse alane terviklik koolitustesari.
- ehitusprojektide alaste teadmiste suurendamine
- isiksuse arendamine (avalik esinemine, juhtimine jne)
- meetodite koolitused (nt. erinevad kaasamiseetodid)
- käsitöölised oskused (lilleseade, käsitöö, fotograafia, aiakujundus jne)
- raamatupidamise ja seadusandluselased koolitused
- arvutikoolitused

Varaaida põhimõtete rakendamine. Tegutsevad ühendused on väikesed ning piiratud ressursside tingimustes ei ole mõistlik ega võimalik, et igal külaseltsil või ühendusel on endal olemas kõik erinevad vahendid ja tehnika alates projektorist ja muusikavahenditest kuni külatelgi ja murutraktorini välja. Nii nagu avatud noortekeskustel on juba aastaid toiminud „Varaaida“ süsteem, leiti, et ka Ida-Harju piirkonnas võiks antud süsteemi rakendada ning soetada vahendeid mitte ühele ühendusele, vaid piirkonnale tervikuna, mis võimaldaks ühest vahendist kasusaajate ringi suurendada kordi. IHKK võiks olla koordinaator, kes varaaida infot jagab.

Ühisürituste korraldamine nii valdade siseselt kui ka piirkonnas laiemalt, et tekitada inimeste vahel suuremat ühtsust ning tõmmata rohkem inimesi ühistegevusse. Nähakse, et ühisüritused piirkonnas kaasavad ka erinevaid sektoreid ning ei jääks ainult külaseltside aktivistide ettevõtmiseks.

Spetsiifilise konsultatsiooni pakkumine.

- **Juriidiline nõustamine.** Mitmetes piirkondades (eeskätt hetkel Voose ja Tuhala) on külaelanikel oma ja küla õiguste eest seismiseks vaja juriidilist nõu, kuna tegemist väga spetsiifiliste valdkondadega ning kogukonnal endal antud teadmised puuduvad. Vajadus eelkõige seoses planeeritavate kaevanduste rajamise või laiendamisega Voose ning Tuhala piirkonnas.
- **Raamatupidamisalane nõustamine** ühendustele.
- **Ehitusalane nõustamine.** Sageli saavad ühendused kokkuleppele omavalitsuse ehitusspetsialistiga, kuid toodi välja ka eraldi vajadus täiendavateks koolitusteks ja konsultatsioonideks.

Eestvedajate tunnustamine ja toetamine:

- **Külavanemate tunnustamine.** Kuna külavanema töö on suures osas vabatahtlik, siis nähti vajadust eraldi külavanemate ning nende töö tunnustamiseks.
- **Päästeseltsi vabatahtlike toetamine** läbi ühtse riietuse, logo, tekitamaks suuremat grupitunnet ning samuti ühtseks ja positiivseks mainekujunduseks.

Noorte töö arendamine.

- **Skautluse ja isamaalise kasvatuse** arendamine noorte hulgas. Piirkonnas on olemas inimesed, kes valdkonnast teavad ning on vajadus rohkem noortega tegeleda pakkudes neile läbi praktilise ja haarava tegevuse teadmisi ka oma koduriigist jne.
- **Töö- ja puhkelaagrite toetamine.** Paljudel lastel puudub tööharjumus ning laagrid oleksid üheks võimaluseks selle arendamiseks; samuti võimaldaks rakendada noori mõtestatud tegevusega koolivälisel ajal.

Tervise- ja matkaradade korrastamine, rajamine ja viidastamine. Mitmetes valdades on rajad juba olemas või neid kavandatakse. Sagedasema vajadusena toodi välja radade heakorrastamist (väikeinfrastruktuur - prügikastid, pingid, lõkkekohad ja katusealused) ning viidastamine ja kaardistamine.

Raudteeturismi arendamine. Vabadussõja temaatilised matkarajad, soomusrongi eksponeerimine, ajalooliste jaamahoone korrastamine ja taaskasutuselevõtt.

(Laste) mängu- ja spordiväljakute rajamine. Lisaks laste mänguväljakule nähti vajadust ka väljakute järgi, mida ka noored ning täiskasvanud saaksid kasutada st. tegemist oleks ka pallimängu väljakuga või oleks väljak laiendatud seiklusrajaks vms.

Koduloonurgad, külamuuseumi rajamine.

Alternatiivühistranspordi infosüsteemi juurutamine. Ühistranspordi kättesaadavus on probleem üle Eesti. Paljud piirkonna elanikud käivad igapäevaselt tööle kodukohast väljaspool sageli vaid üksinda autos sõites, siis võiks luua infosüsteemi, mille abil saab kokku viia transpordipakkuja ning -vajaja (sarnane idee Önnepanga ettevõtmisega).

Mobiilne teenusbuss. Samal toimimispõhimõttel, kui tegutsevad autokauplused, oleks võimalik korraldada ka teenusbussi süsteemi. Teenusbuss pakuks erinevaid teenuseid alates kingsepast kuni juuksurini, vastavalt piirkonna vajadustele.

Lapsehoiuteenuse arendamine ja toetamine

Keskkonnakaitselised ja -teadlikkuse suurendamisele suunatud tegevused. Maaaluste jõgede kaardistamine (nt Tuhala piirkonnas) jm uuringute läbiviimine keskkonnaseisundi hindamiseks.

Energiasäästlikkuse toetamine. Mõnel korral mainiti korrusmajade renoveerimise vajadust, kuid aduti, et rahaline ressurss ei ole selleks piisav.

Kergliiklusteede rajamine keskusesse, tagamaks laste ja teiste elanike ohutus, kes hetkel liiklevad autoteedel.

Rattalaenutuspunktide rajamine. Piirkonnas mõjuks turismi arendamisele positiivselt, kui nt rongijaamades oleks võimalik laenutada jalgarattaid.

1.4. Mittetulundusühenduste koostöö

a) teiste ühendustega samas piirkonnas

Üldjuhul tõi väga suur osa intervjueeritavatest ühendustest välja, et tegelikkuses ei toimu aktiivset koostööd piirkonna ühenduste vahel ning sageli ka ei teata, millega teised ühendused tegelevad. Mõningatel juhtudel toimib hästi vallasiseselt külavanemate ning ka üksikute külaseltside vaheline koostöö, kuid terviklikku ühenduste vahelist koostööd piirkonnas ei toimu. Samas vajadust selle järgi nähti ning leiti, et see oleks oluline.

b) teiste ühendustega piirkonnast väljaspool

Koostööd teiste ühendustega väljaspool oma põhilist tegutsemispiirkonda oluliselt ei toimu. Tehakse mõningatel juhtudel ühisüritusi teise valla ühendusega (enamasti külaselts) üks-ühele, kuid järjepidevat ning tõhusat koostööd ei toimu.

Mõningatel juhtudele kuuluvad külaseltsid Kodukant Harjumaa liikmete hulka ning peavad antud ühendusega koostööd toetavaks ja arendavaks oma seltsi seisukohast. Organisatsioonid, kelle tegevus on suunatud laiemale sihtgrupile, kui üks küla või vald, teevad ka enam koostööd erinevate katus- ja valdkonnapõhiste organisatsioonidega.

c) Kohalike omavalitsuste toetus

Kohalike omavalitsuste poolset toetust ühendustele nähti põhiliselt neljas valdkonnas:

- **Omavalitsus tagab ühenduste projektidele kaasfinantseeringud.** Senini on ühendused saanud omavalitsuse poolset kaasfinantseeringut üsna lihtsalt ning oli ka ühendusi, kes ütlesid, et kaasfinantseeringut saadi nii palju kui vaja oli. 2009. aasta kohapealt olid mitmed ühendused murelikud, kuna omavalitsuste võimalused kaasfinantseeringute tagamisel on oluliselt vähenenud.
- **Omavalitsus toetab ühendusi läbi teadmiste ja olemasolevate spetsialistide.** Ühendustel on võimalik küsida kohaliku omavalitsuse spetsialistide abi erinevates küsimustes, kuid kõige sagedasemini toodi välja konsultatsioonid ehitusspetsialistiga.
- **Ühenduse ja omavalitsuste jaoks olulisi tegevusi ja objekte kajastatakse omavalitsuse arengukavas.** Paljude ühenduste jaoks on oluline olnud kohaliku omavalitsuse poolne nõusolek kajastada olulisi tegevusi ja objekte omavalitsuse arengukavas, mis on vajalik rahastuse seisukohast erinevates fondides.
- **Ühenduse kulude katmine.** Mitmete ühenduste puhul katavad kohalikud omavalitsused ühenduse teatud konkreetseid kulusid - ruumide rent, rahvamaja juhataja palk, kommunaalkulud, tegevustoetus vms.

1.5. Mittetulundusühenduste ootused Ida-Harju Koostöökojale

Ühenduste ootused Ida-Harju Koostöökojale on järgmised:

a) koolituste korraldamine ühendustele

- **projekti kirjutamise** koolitused, et esitatud taotlused vastaksid maksimaalset nõuetele eriti keskendudes Leader meetme ning tegevusgrupi spetsiifilistele nõuetele.
- **raamatupidamise** ja seadusandluse (nt töölepinguseaduse, MTÜ seaduse tõlgendamine) valdkonna koolitused, et ühendused suudaks oma tegevust paremini korraldada.
- **Kogukonnateenuste arendamise koolitus**, et osataks paremini tegeleda piirkonna vajadustega ning kohapeal ise võimalikult palju ära teha.
- Piirkonnas nähakse vajadust ka **alustava ettevõtja koolituse** järele põhirõhuga just mikroettevõtjatele.
- **Eestvedamise ja erinevate meetodite koolitused**, et ühendused ja nende juhid oskaksid paremini oma piirkonna inimesi kaasata ning teha seda läbi erinevate meetodite.

b) info vahendamine, teavitustöö

IHKK funktsioonina nägid mitmed ühendused info kogumist ja vahendamist. piirkonda puudutavate teemade kohta. IHKK kodulehest võiks kujuneda ka terviklikum infoportaal piirkonna jaoks nii kohalikule elanikule kui ka turistile.

c) kogemuste ja heade näidete kogumine ja vahendamine

Olulise funktsioonina IHKKle nähti ka heade kogemuste ja näidete kogumist ja vahendamist, et julgustada inimesi aktiivsusele ning seeläbi samal ajal tunnustada ka tegutsejaid.

d) nõustamine

Ühendused vajavad nõustamist projektide planeerimisel, kirjutamisel ja elluviimisel ning seda just Leader meetme ja IHKK nõudmisi arvestades.

e) ühenduste vaheliste kompetentside kaardistamine

Piirkonnas tegutseb palju ühendusi, kellel kõigil on kompetents mingis valdkonnas, mida ollakse sageli ka nõus teistega jagama. Selgelt on vajadus erinevate kompetentsidega ühenduste järgi, mistõttu olemasolevast ülevaadet omades on võimalik kokku viia abivajajad ning abiandjad.

f) õppevisiidid välisriikidesse kogemuste vahetamiseks ja kogumiseks. Samuti täidavad need visiidid motiveerivat eesmärki.

g) motivatsioonisündmuste korraldamine eestvedajatele ja aktiivsetele tegijatele piirkonnas.

2. Ettevõtlusvaldkond

Ettevõtjate intervjuukava sisaldas kokku 7 küsimust - 1 sissejuhatav küsimus ettevõtte tegevusvaldkonna kohta, 1 küsimus puudutas ettevõtjate suurimaid probleeme, 1 küsimus potentsiaalsete Leader toetusvõimaluste kohta, 3 küsimust puudutasid ettevõtjate omavahelist koostööd, koostööd kohaliku omavalitsusega ja MTÜ-dega, 1 küsimus kajastas ettevõtjate ootusi IHKK-le. Alljärgnevalt on koondatud ja äratoodud üldistatud vastused.

2.1. Ettevõtjate tegevusvaldkonnad ning panus kohaliku elukeskkonna arendamisele

Küsitletud ettevõtjad saab jaotada nelja valdkonda – **põllumajandus** (OÜ Pikva Musti Mant; Kose Agro AS; BJ Tootmise OÜ), **töötlev tööstus** (OÜ Kaes; Aegviidu Puit AS; Fermhouse OÜ; Greentec OÜ; Ecoterm AS; Aade Lõng OÜ; Enko AS) , **majutus ja toitlustus** (VikingForell OÜ; Kõrvemaa Matka- ja Suusakeskus OÜ; OÜ Stroomi; Aegviidu Puhkebaas; OÜ Krylvi; FIE Liie Kaljumäe) ja **muu** (Avatud Koolitusstudiod OÜ; FIE Mati Palm). Kõige suurema panuse annavad ettevõtjad kohaliku elukeskkonna arendamiseks kasutades kohalikku tööjõudu, säilitades ja luues uusi töökohti. Mitmed ettevõtted toetavad aktiivselt kogukonna tegevuste korraldamist (vt 2.4 koostöö ühendustega).

2.2. Elukeskkonna ja tootmisega seotud probleemid tegevuspiirkonnas

a) keskkonnaga seonduv

Peamisena nimetati **teede** kehvade olukorda ja omavalitsuste vahelist **ühistranspordi** puudumist, mis on takistuseks vajaliku tööjõu palkamiseks. Inimestel on kergem sõita Tallinna tööle, kui teise valda või kõrval asuvasse külla. Veel nimetati puudusena **elektrivarustust** - elektrivõimsus on madal. **Sportimisvõimalused** on kesised, pallimänguplatsid puuduvad või on need halvas seisus, samuti ka lastemänguväljakud. Piirkonnale oluliste **vaatamisväärsuste kordategemisel** oodatakse omavalitsustelt suuremat aktiivsust ja initsiatiivi.

b) inimestega seonduv

Ühise probleemina toodi välja, et ettevõtjatel ja ka omavalitsustel **puudub teave piirkonna tööjõu nõudlusest ja pakkumisest**. Seda mainisid nii töötleva tööstuse ettevõtjad, puiduettevõtjad kui ka põllumajandusettevõtjad. Praegu selline andmebaas puudub, vastava info alusel on võimalik korraldada täiend- ja ümberõpet. Teise probleemina toodi välja **infosulg ettevõtjate ja omavalitsuste** vahel. Kohalik omavalitsus peaks rohkem ettevõtjat informeerima kohalikest tegemistest ja kaasama otsustusprotsessidesse, mitte pöörduma ettevõtja poole vaid siis, kui sponsorlust vaja on. Veel nimetati vajadusena omavalitsuse poolset abi maadeküsimuse lahendamisel ja korrakaitse tagamisel. Nimetati veel ettevõtjate

vahelist **koostöövahesust**, eriti valdkonnapõhiselt (näiteks turism-majutus-toitlustus).

c) ettevõtlusega seonduv

Üldistatult saab välja tuua, et peamiseks probleemiks on **tehnoloogia ja tootearenduse investeringute** vähesus ettevõtjatele, et laiendada tegevust ja luua uusi töökohti. **Investeeringuprojektide ettevalmistamine** on kallis, mis vajab toetamist, et anda ettevõtjale julgus toomist laiendada. Ühise probleemina toodi veel välja, et **infrastruktuur** (eriti teed) ettevõtetereni on kohati väga halvad, mõnes piirkonnas puudub vesi- ja kanalisatsioon, elektrivõimsus on kohati madal. Piisavalt ei toetata **ekspordi osakaalu suurendamist** (tootearendus ja turundustegevused). Spetsiifilisena toodi välja **puidujäätmete ladustamise probleem** – prügimäele viimine on kallis, samas oleks jäätmed sobivaks aluspinnaseks terviseradadele. Põllumajandustootjatele tegi muret erinevatest seadustest tulenevad **normatiivid ja tervisekaitse nõuded**, mis ei luba kohalike põllumajandustootjate käest kaupa otse osta.

2.3. Võimalikud LEADER meetme toetusvõimalused

Tervise- ja matkaradade rajamine, korrastamine ja viidastamine. Mitmetes valdades on juba rajad olemas või neid luuakse. Uute radade rajamist ei peetud vajalikuks. Oluliseks peeti radade hooldamist, heakorrastamist ning viidastamist, radade kaartide olemasolu, informatsiooni kättesaadavust. Tähtis on informatsioon koondada ja lisada ühtsesse piirkonna infoportaali. Koostöö RMK-ga on siin väga oluline.

Kergliiklusteede rajamist peeti küll vajalikuks, kuid arvestades seda, kui suuri investeeringuid see nõuab, leiti, et sellest programmist pole rahastamine võimalik.

Ühisüritused nii valdade siseselt kui ka piirkonnas laiemalt, et tekitada inimeste vahel suuremat ühtsust ning tõmmata rohkem inimesi ühistevõimusesse. Turismiettevõtjad näevad endid nii korraldajatena kui ka kaaspartneritena.

Noorte töö arendamine. Ringijuhendajatele, treeneritele ja teistele eestvedajatele koolituste ja motivatsiooniürituste korraldamist pidasid ettevõtjad vajalikuks. Väga vajalikuks peeti noortele ja lastele **töö- ja puhkelaagrite** korraldamist; pärandkultuurile suunatud ürituste korraldamist, et massikultuurist läbiimbenud noortele midagi uut ja teistsugust pakkuda; ajalooapärandi tutvustamist noortele giididele, kes võiksid olla potentsiaalsed koostööpartnerid turismiettevõtjatele.

Piirkonna ajalehe koostamine. On küll olemas piirkondlik infokandja „Sõnumitooja“, kuid kajastatav informatsioon ettevõtjaid eriti ei puuduta. Samas ettevõtjad ei pea vajalikuks uue piirkondliku ajalehe koostamist, vaid pigem olemasoleva lehe aktiivsemat ärakasutamist.

Piirkonna tööjõu nõudluse ja pakkumise uuringu läbiviimine. Ettevõtjaid pidasid uuringu läbiviimist ja selle põhjal andmebaasi koostamist väga vajalikuks. Ettevõtjad peavad oluliseks, et andmebaasis on tööjõu nõudluse ja tööjõu pakkumise info eriala täpsusega nii valla lõikes kui piirkondlikult. Informatsioon peab olema kättesaadav omavalitsuste kodulehel. Oli ka selliseid arvamusi, et koondatud infomaterjali võiks siduda ka mõne olemasoleva tööjõu infoportaaliga.

Ettevõtjate ühisturundus. Tootmisega seotud ettevõtjad peavad vajalikuks koos väliturule minekut. Turismiettevõtjad peavad eelkõige vajalikuks turismiettevõtjate võrgustiku loomist ja võrgustiku läbi koosturundamist.

Piirkonna turundus. Peeti vajalikuks ühise piirkonda tutvustava toodetepaketi koostamist ja turundamist, info kajastamist loodavas infoportaalil või kohaliku omavalitsuse kodulehel. Turismiettevõtjad on valmis tegevuste elluviiatena toetust taotleda. Turismile suunatud tegevuste toetamist peavad ka tootmisega tegelevad ettevõtjad vajalikuks. Piirkonda iseloomustavate suveniiride väljamõtlemine ja tootmine on oluline piirkonna tutvustamisel väljaspool Eestit. Kindlasti peaks toetama suveniiride tootmist

Investeeringuprojektide ettevalmistamise toetamist pidasid vajalikuks enamus ettevõtjaid. Projektdokumentatsiooni on vaja investeeringuprojektide teostamiseks EL struktuurifondidest toetuse taotlemisel.

Ettevõtte tootearendus- ja tehnoloogiainvesteeringute toetamine. Soojusvahetite- ja puiduettevõtjad peavad vajalikuks CE ja ISO märgi olemasolu, et viia toodang väliturule. See on märk toote ohutusest ja kvaliteedist, ilma milleta on raske väliturul oma tooteid turundada. Väga vajalikuks peeti tarkvara uuendamist ja uute tehnoloogiainvesteeringute toetamist, sellele tegevusele on vähemalt pooled ettevõtjad valmis programmist toetust taotlema.

Alustava ja tegutseva väikeettevõtja investeeringutoetust ei pea pooled ettevõtjad vajalikuks, kuna leitakse, et EAS-is on selle tegevuse rahastamiseks olemas toetusprogramm. Pigem peab ettevõtja vajalikuks eelnevat **teavitust ja koolitust** ettevõtluse olemusest, idee küpsust ettevõtlustegevusega alustamiseks, piirkonna vajaduste tundmist.

Turismiettevõtja investeeringutoetus on väga vajalik toetus teenuste mitmekesistamiseks. Lisaks on vajalik ka turundustegevuse toetamine.

2.4. Ettevõtjate koostöö

a) teiste ettevõtjatega

Üldiselt tõdeti, et koostööd ettevõtjate vahel eriti ei toimu v.a ühistes seltsitegevustes (nt Lions klubid). Samas on turismiettevõtjatel kindel soov võrgustuda.

b) kohalike omavalitsustega ja ühendustega

Hea koostöö omavalitsusega on ettevõtjatel eriti Kose ja Aegviidu vallas. Aegviidu piirkonnas aitab ettevõtja talvel valda tehnikaga teede korrashoidmisel. Koos vallaga on ellu kutsutud Aegviidu Päästeselts. Kose ja Anija vallas on aktiivselt tegutsev ettevõtjate ühendus - Lions Klubi. Koos omavalitsusega korraldatakse erinevaid heategevusüritusi, korda on tehtud laste mänguväljakuid. Raasiku vallas on ettevõtjad aidanud korrastada spordiobjekte. Anija vallas Lilli külas on ettevõtja kogu külaelu edendaja. Intervjueeritud ettevõtjad osalevad mitmete ühenduste tegevuste toetamisel (spordiüritused tervise- ja matkaradade hooldus, vabatahtliku päästeteenus, turvateenus toetamine, turvateenus, kultuuri- ja vabaaja üritused). Ettevõtja peaks olema vallas arvamussliider, kelle nõu võetakse kuulda. Kohaliku eluga kursis olev ettevõtja toetab suure tõenäosusega kogukonna tegemisi, kuid vajab vastu ajakohast informatsiooni valla tegemistest.

2.5. Ettevõtjate ootused Ida-Harju Koostöökojale

Ettevõtjate ootused Ida-Harju Koostöökojale saab jagada kaheks:

a) koolituste korraldamine ettevõtjatele

- giidide väljaõpe – piirkonna legendide tundmine; ajaloo ja kultuuripärandi tundmine;
- potentsiaalse alustava väikeettevõtja koolitus – ettevõtlusturu tundmine, idee kirjeldamine, teenuse või toote vajalikkuse analüüsimine;
- piirkonna suveniiri(de) väljatöötamine ja tootmise alustamise toetamine;
- piirkonna turundustegevus, infoportaali loomine;
- seadustest tulenevate tervisenõuete alane koolitus toitlustus- ja turismiettevõtjatele

b) info vahendamine, teavitustöö

- info kogumine ja vahendamine piirkonda puudutavate teemade kohta. IHKK kodulehest võiks kujuneda terviklikum infoportaal piirkonna jaoks nii kohalikule elanikule, ettevõtjale ja turistile.
- turismiettevõtjate võrgustiku eestvedamine, infoportaali tegemine, peale turismi ja vaatamisväärsuste ka vabaajaveetmise võimaluste info kajastamine.

3. Ankeetvastused

Ankeetvastused täiendasid intervjuusid andsid statistilise eelistuse Leader tegevusideede seas. Ühtlasi sundis see respondenti realselt ideid läbi mõtlema ning sobivuse korral määratlema ennast mõnede tegevuste elluvijana. Tegevusideede ülemises TOP 10-s (tabel 1) on enim vajadust leidnud **noortele** suunatud tegevuste toetamises, **eestvedajate tunnustamises, investeringuprojektide ettevalmistamise** jne. Hinnangud prioriteetsuse tabeli ülemise osa tegevuste osas olid üsna üheselt määratletud s.t domineerisid ühetaolised arvamused. Keerulisem lugu oli alumise TOP 10-ga, mis kujunes kohati üsna vastuoluliseks, kus poolt ja vastuhääled jagunesid suhteliselt võrdselt (tabel 2). Kindlalt saab välja tuua ainult, et vajalikuks ei peetud **taasmetsastamise** toetamist. Ülejäänute ideede osas ei saa mitte-eelistusi üheselt välja tuua.

Tabel 1. Tegevusideede ülemine TOP 10.

Ideed	Häda vajalik
Laste- ja noorsoo (sh skautlus) ürituste toetamine	32
Turismi piirkondade väljaarendamine	29
Koolitused, motivatsiooniüritused ringijuhendajatele, treeneritele jt eestvedajatele	27
Investeringuprojektide ettevalmistamise toetamine	26
Laste mänguväljakute, välispordiväljakute jms rajamine	26
Turismiettevõtja investeringutoetus	26
Külaseltside ühisürituste ja koostööprojektide toetamine	24
Heakorralgute toetamine	24
Alustava ja tegutseva väikeettevõtja investeringutoetus	24
Terviseradade rajamine	21
Kergliiklusteede rajamine	21
Ettevõtte tootearendus- ja tehnoloogiainvesteringute toetamine	21
Vastajad	35

Tabel 2. Tegevusideede alumine TOP 10.

Ideed	Vajadus puudub	Häda vajalik
Erametsa omanikule taasmetsastamise toetamine	17	3
Korteriühistute energiasäästlikkuse suurendamine	15	12
Piirkonna ajalehe koostamine ja levitamine	14	8
Õpipoisi koolitused (nt asendustalunike koolituse...)	14	6
Jäätmete liigiti sorteerimispunktid, kogumispunktide rajamine	11	8
Jõgede ja kallavööndi puhastamine	11	15
Loodussõbralike tehnoloogiate juurutamine ettevõtluses	9	12
Piirkonna tööjõu nõudluse uuringu läbiviimine	9	15
Ettevõtjate mentorlusprogrammi käivitamine	9	5
Avalikuks kasutuseks mõeldud, eraomanduses olevate objektide parendamine	8	14
Vastajad	35	35

Võrreldes intervjuudega olid mitmete ankeetide vastused sisuliselt vastuolus, kuid see on täiesti normaalne. Intervjueeritavad reeglina ei oma teavet erinevate toetusprogrammide kohta, seega on neil piiratud info, mida oleks vaja täiendavalt toetada, mida mitte. Teiseks oli neil piiratud info konkreetse tegevusidee osas, kui hästi keegi sellest aru sai ja seda mõistis. Kolmas aspekt on see, et mittetulundusühendustel ja ettevõtjatel on teatud küsimustes erinev nägemus. Neljandaks võib välja tuua intervjueeritava enda väljendusoskuse, kuidas respondent parasjagu probleem-põhjus seoseid enda jaoks analüüsib ja neid väljendab. Seega ei ole ankeedi tulemused põhjapanevad ega lõplikud, eesmärk oli kvalitatiivuuringle juurde tuua statistiline mõõde.

III KOKKUVÕTE JA SOOVITUSED

Uuring näitas, et piirkonna teadlikkus Leader meetmest oli tunduvalt kõrgem, kui läbiviijad seda ootasid olevat. Kõik kokkulepitud intervjuud toimusid, negatiivset hoiakut IHKK algatuse suhtes ei täheldatud. Intervjuud olid konkreetsed, vastajatele anti adekvaatne ülevaade Leader ideoloogiast ning käimasolevast protsessist. Tulemused olid ootuspärased ja uuringu eesmärgid said täidetud. Üldiselt kas nõustuti juba eelnevalt välja pakutud toetusvõimaluste ideedega või laideti need maha. Uusi ettepanekuid tuli mitmeid, nendest teostatavaid ideid oli vähe, aga see-eest asjalikud – nt **varaaida põhimõtete rakendamine, piirkonna MTÜ kompetentside kaardistamine, piirkondlike töötubade loomine**. Ettevõtjate intervjuudest tuli üheselt välja **piirkonna tööjõu nõudluse ja pakkumise uuringu** läbiviimise vajadus, et hinnata vaba tööjõu olemasolu ning kaardistada erialaselt täiend- ja ümberõppevajadusi.

Lähtuvalt uuringu tulemustest ja edasist protsessi silmas pidades teeb HEAK järgmised ettepanekud:

1) Leader tegevuskava koostamiseks võiks moodustada 3 töörühma:

- **Ühistegevus ja -suhtlus** (ühistegevused, noored)
- **Elukeskkond** (elukeskkonna investeeringud, investeeringuprojektide ettevalmistamine, keskkonnahoid)
- **Ettevõtlikus** (ettevõtluse investeeringud, turism)

Lisaks nimetatud töörühmadele tuleks juhatuse baasil moodustada üks **IHKK töörühm**, mille ülesandeks on IHKK poolt elluviidavate projektide selgitamine ning IHKK administratsiooni eelarve koostamine 2010-2013 Leader baastoetuse raames (maksimaalselt 20 % tegevusgrupi toetusest).

2) Töörühmadesse tuleks lisaks IHKK juhatusele ja liikmetele kaasata kindlasti ka uuringu käigus intervjueeritud inimesed.

3) Töökoosolekutes tuleb arvestada erinevate struktuurifondide ja Eesti riiklike toetusvõimalustega. Lisas 2 on Töö teostaja andnud omapoolse hinnangu senistele Leader ideedele. Märkuste lahtris on võimalusel välja toodud märksõnad piirkonna olukorrast, dubleeritavusest (kattuvus teiste toetusmeetmetega) ning olulisemad ideede teostatavuse aspektid ja riskid. Võib öelda, et otsime uuenduslikke ideid, kuid väga selgelt peab aru saama idee teostatavusest (aeg, ettevalmistus, raha, seadusandlus, tegijad jne). Lisa 2 on abimaterjal töökoosoleku liikmetele, et tekiks parem pilt IHKK Leader ideedest struktuurifondide kontekstis, kui aktuaalne on teema kohapeal ning kui reaalne on seda teostada.

4) IHKK peaks kaardistama kõik aktiivsemad ühendused ning ettevõtjad, kes on tulevikus potentsiaalsed partnerid ning tegema nendega järjepidevat koostööd. Töö teostajal on hea ülevaade intervjueeritavatest ning nende valmisolekust piirkonna arendamises kaasa lüüa.

Lisa 1. Intervjuude kava

Mittetulundusühenduse intervjuu

MTÜ...*nimi*.....*kohalik omavalitsus*

Kontaktisik (nimi, e-post, telefon)

1. Millega MTÜ tegeleb ning kuidas aitab Teie MTÜ kaasa kohaliku elukeskkonna arendamisele?
2. Millised on elukeskkonna suurimad probleemid Teie tegevuspiirkonnas (uuringu valdkondade raames)?
3. Kuidas teie MTÜ tahab kaasa aidata kohaliku elukeskkonna arendamisele (millised võiksid olla Leader toetusvõimalused) ?
4. Kellega ja mis valdkonnas teete koostööd (piirkonnas ja piirkonnast väljaspool)?
5. Milliseid koostöövõrgustikke näete vajalikuna Ida-Harju Koostöökoda piirkonnas (potentsiaalsed koostöömeetmed EV-MTÜ-KOV vahel) ?
6. Kuidas saab KOV aidata oma MTÜsid?
7. Millist abi ootate IHKK poolt (koolitused, nõustamine, võrgustikud...)?
8. Muu oluline info

Ettevõtja intervjuu

Ettevõtte...*nimi*.....*kohalik omavalitsus*

Kontaktisik (nimi, e-post, telefon)

1. Mis valdkonnas Teie ettevõtte tegutseb?
2. Millised on Teie tegevuspiirkonna ettevõtjate suurimad probleemid ning milliseid toetusvõimalusi on ettevõtjale vaja kohaliku majanduse elavdamiseks?
3. Kellega ja mis valdkonnas teete koostööd (piirkonnas ja piirkonnast väljaspool)?
4. Kuidas teie ettevõtte saab kaasa aidata kohaliku elukeskkonna arendamisele?
5. Milliseid koostöövõrgustikke näete vajalikuna arendada Ida-Harju Koostöökoda piirkonnas? (potentsiaalsed koostöömeetmed EV-MTÜ-KOV vahel)
6. Kuidas saab KOV aidata oma ettevõtjaid?
7. Millist abi ootate IHKK poolt (koolitused, nõustamine, võrgustikud...)?
8. Muu oluline info

Lisa 2 Uuringus määratletud tegevuste hinnang

Elukeskkonna parandamine - uute teadmiste ja tehnoloogiate kasutamine maapiirkonna konkurentsivõime tõstmiseks	Märkused ja kattuvus teiste toetusprogrammidega
VALDKOND I: Ühistegevuse ja –suhtluse arendamine	
Pärimus- ja pärandkultuuri säilitamine ja arendamine (nt Tuhala - Ravila muinasjuttude kogumine, publitseerimine, koduloo uurimine ja jäädvustamine ja muu selline);	KOP kuni 25 000, Kulka, Dubleeritavus suur Väikeid projekte (5-10 tuh) ei ole otstarbekas Leader-st teostada.
Piirkonna ajalehe koostamine ja levitamine – praegust piirkonnalehte toetav erileht koos erinevate sündmustega Anijast, Aegviidust, Raasikult, Koselt;	Võimalik teostada Leader erilehena. Rahastus tuleb IHKK-le eraldatava baaseelarvest (kuni 20% toetusest) Leht on üsna kallis, sagedus 1 kord kuus 30-40 tuhat krooni kuu.
Koolitused, motivatsiooniüritused ringijuhendajatele, treeneritele jt eestvedajatele	KOP, dubleeritavus väike
Laste- ja noorsoo (sh skautlus) ürituste toetamine ((töö- ja puhkelaagrid, spordilaagrid jm laagrid, üritused IHKK piirkonnas ja väljaspool (sh välismaal))	KOP, HMN, EN, dubleeritavus keskmine või pigem väike.
Täiskasvanute kooride, huviringide, laagrite, võistlustel osalemiste toetamine	
Külaseltside ühisürituste ja koostööprojektide toetamine	KOP, dubleeritavus suur
MTÜ ja erasektori koostööprojektide toetamine	Idee sisu vajab täpsustamist
MTÜ poolt osutatavate teenuste arendamise toetamine (investeeringud, soetused, koolitus)	HMN investeeringud, dubleeritavus väike
Edulugude tutvustamine ja levitamine	julgustada inimesi olema ettevõtlikumad. Tegevust võiks koordineerida IHKK. Toetata Leader toetusest.
Spetsiifilise konsultatsiooni teenuse pakkumine (juura, rmp, ehitus)	Pakkuda ühendustele spetsiifilist know-howd. Eraldi toetus Leader programmist keeruline.
VALDKOND II: Külade ja alevike füüsilise infrastruktuuri parendamine	
Investeeringuprojektide ettevalmistamise toetamine - toetatakse konkreetse ja põhjendatud investeeringuobjekti ettevalmistust (ehitusprojekteerimine, geoloogilised ja geodeetilised uuringud, keskkonnamõjude hindamine, teostatavus- ja tasuvusanalüüsi koostamine, keskkonna-uuringud vms)	Dubleeritavus puudub. Tavaliselt toetatakse 10-12% ettevalmistustöödest, mitte rohkem. NB! Uurida teiste KTG-de praktikaid sarnase tegevuse toetamisel.
Terviseradade, matkaradade rajamine - igasse valda suuremate asumite ümbrusesse	Piirkonnas on 65 km Kõrvemaa matka- ja suusaradasid. RMK poolt on rajatud Aegviidu-Liiapeksi, Uuejärve, Sõõriksoo, Kakerdaja-Kalajärve. Matkarajad ning Lisaks asuvad piirkonnas Mustjõe, Aruküla-Pikavere-Kiviloo- Peningi –Raasiku matkarada, Kose-Uuemõisa, Tuhala MKA matkarajad. Tõenäoliselt vajavad osad korrastamist, viidastamist, väikeinfrastruktuuri rajamist. Potentsiaali uute jaoks on veelgi (nt Kose alevik). Kaaluda radade võrgustiku ühendamist, logistika parendamist ja ühisturundust. Taotleja saab olla kas KOV või on ülesanne delegeeritud MTÜ-le. Paika tuleb panna konkreetset taotlejad. PKT (dubleeritavus väike), 3.2 (dubleeritavus keskmine),
Laste mänguväljakute, välispordiväljakute jms rajamine	KOP, 3.2, HMN investeeringud, dubleeritavus suur Otstarbekas on jätta võimalus mahukamate väljakute jaoks
Kergliiklusteede rajamine	PKT (dubleeritavus väike) Turismi kontekstis Leader raames on võib olla võimalik Määratleda konkreetset teelõigud, taotleja on tõenäoliselt KOV. Toetus infrastruktuurile on 60%
Avalikuks kasutuseks mõeldud, kuid eraomanduses olevate objektide parendamine – spordihoone, staadion vms;	Dubleeritavus puudub. Ei ole otstarbekas lisada eraldi tegevusena, vaid klauslina - sh avalikuks kasutuseks mõeldud eraomanduses objektide parendamine. Vajalik tagada avalik juurdepääs!
Töötubade loomine	Pakkuda piirkonna inimestele rakendust ning arendada nende oskusi. Dubleeritavus keskmine – PRIA 3.2 meede, mida ei ole seni eriti kasutatud. Lisaks ka KOP, vähesel määral EASI PKT.
Alternatiivühistranspordi infosüsteemi juurutamine	Autotranspordi jagamine interneti vahendusel. Sarnane idee Önnepangaga.
VALDKOND III: Energiasääst elamumajanduses ja keskkonnahoid	
Korterühistute energiasäästlikkuse suurendamine - fassaadide renoveerimine, küttesüsteemide uuendamine, energiaauditite koostamine	Piirkonnas elab 17500 inimest. Ca 1/3 elab kortermajades. Suurimad asulad Kehra (3050), Aruküla (1950), Raasiku (1350), Kose (2150), Aegviidu (880), Kose-Uuemõisa (950), Ravila (470), Oru (470). Aegviidus korrusmaju ei ole. Piirkonnas kokku registreeritud KÜ-sid 110 – Anijas 19, Kosel 64, Raasikul 27. Renoveerimistoetus saaks olla max 20 % investeeringust. Tegemist oleks uuendusliku tegevusega Leader raames. Tegevuse mõju võib olla heaks eeskujuks teistele KÜ-dele – investeering energiasäästu tasub pikemaajaliselt. Energiaauditite toetus on marginaalse mõjuga, audit maksab 10- 15 000.- Töörühma kaasata KÜ inimesed. Dubleeritavus vähene – Kredex pakub renoveerimislaenu soodsamatel tingimustel võrreldes pankadega. Eraldi toetus puudub.
Jäätmete liigiti sorteerimispunktid, kogumispunktide rajamine (sh ohtlikud jäätmed)	Seaduse järgi teostavad jäätmehoolduse arendamist KOV-id (jäätmete sortimine, liigiti kogumine, korraldatud jäätmevedu). Rääkida läbi KOVidega, kas nad on huvitatud kogumispunktide, konteinerite soetusest. Kui huvi pole võib anda võimaluse KÜ-dele prügimajade ja kogumispunktide rajamiseks: küsimus on hoolduses – kes teostab vedu ja tasub äraveo eest? Dubleeritavus vähene – KIK on ajutiselt toetusel peatanud, KÜ-del ei ole võimalusi keskkonnainvesteeringuteks.
Jõgede ja kallavööndi puhastamine (Pirita, Jägala jõgi)	Dubleeritavus keskmine – KIK veekogude tervendamise alamprogramm. Taotlejaks saab olla omanik/valdaja, reeglina KOV või teised riigiasutused. Hea idee, aga avatud taotlemine on vähetõenäoline.
Heakorralduste toetamine	Dubleeritavus keskmine, aga konkurents KIKi rahadele on suur. Uuringus väljatoodud väga vajaliku tegevusena. Koristustalguid võib korraldada ükskõik kes.

Erametsa omanikule taasmetsastamise toetamine	Dubleeritavus suur – sarnast toetust jagab PRIA (metsade majandusliku väärtuse parandamine). Idee ei leidnud uuringus poolehoidu, antud tegevust ei ole mõtet dubleerida.
VALDKOND IV: Ettevõtluse arendamine	
Ettevõtte tootarendus- ja tehnoloogiainvesteeringute toetamine (rakendusuuritud, patenteerimine, investeeringud põhivarasse ja seadmetesse)	Piirkonnas registreeritud ettevõtteid 500, tegutsevate EV-de arv 2007. a. majandusaasta aruande esitamise järgi ca 20 korda vähem, mis samuti pole õige. Seega on tegelik EV arv raskesti prognoositav, hinnangute järgi ca 1/3. 2008. a. ettevõtete andmed saab analüüsida septembriks. Registreeringu järgi kõige rohkem töötleva sektori EV-sid, järgmine ehitus, kutse-, teadus-, ja tehnikaalane tegevus, hulgi- ja jaekaubandus, veondus-laondus. Majandusliku heaolu aspektist prioriteet nr 1. ekspordisektori toetamine. Eestis ei toetata reeglina kinnisvara, jae- ja hulgi-kaubandust (vahendustegevus), ehitust. Töötleva sektori investeeringud on vajalikud. Dupleeritavus keskmine – EAS TETI programm. TETI välistab põllumajandustoodete töötledajad, Omafin algab 60%st, toetuse suurus 0,4 – 50 MEEK. Eraldi tingimusena veel püsiv müügitulu 2 a, Leader raames investeeringutoetus ei saa olla suurem kui 3,12 MEEK.
Loodussõbralike tehnoloogiate juurutamine ettevõtluses	Võiks kaaluda klausli lisamist eelmisele tegevusele sh eelistatakse loodussõbraliku tehnoloogia juurutamist.
Alustava ja tegutseva väikeettevõtja investeeringutoetus (põhivarainvesteeringud, seadmed, koolitus)	Dubleeritavus keskmine – EAS alustava ettevõtja stardi- ja kasvutoetus 50 000.- ja 200 000.- Tuleb analüüsida EASI programmi tingimusi, kuidas need sobivad IHKK piirkonna konteksti. Kui on huvi, võiks olla suunatud sotsiaalsete ja kogukonnateenuste arendamisele.
Piirkonna tööjõu nõudluse uuringu läbiviimine - vastavalt uuringu tulemustele erialakoolituste korraldamine	Uuringus väljatoodud väga vajalikuna. Ettevõtjad vajavad infot tööjõu kohta, samuti täiendõppevõimalusi, töötajad vajavad täiend- või ümberõpet. Uuringu tulemusi on võimalik rakendada ESFi vahendite toel „Kvaliteetse tööjõu pakkumise suurendamine“ raames või teiste ESF programmide raames. Ühekordne tegevus või regulaarne nt 3-5 aasta tagant. Peaks olema korraldatud tsentraalselt (IHKK poolt). Dupleeritavus väike – ESF projektide raames eeltegevusena, kuid eeldab hilisemalt projekti raames detailseid jätkutegevusi (nt erialakoolitusi).
Õpipoisi koolitused (nt asendustalunike koolitused.....)	Idee eraldi ei leidnud toetust. Koolitusprogramme on võimalik kokku panna ESFi toel.
Ettevõtjate mentorlusprogrammi käivitamine	Dupleeritavus suur – võimalus liituda EASI mentorprogrammiga.
Ettevõtjate ühisturunduse toetamine - (valdkonnapõhised), messidel osalemise toetamine, ühiskoolituste toetamine	Dupleeritavus keskmine – EAS eksporditurundusprogramm ja ühisturundustoetus. EASI toetustel on üpris palju kitsendusi.
Mobiilne teenusbuss	Teenuseid alates kingsepast kuni juuksurini, vastavalt piirkonna vajadustele. Idee hea ja vajalik, samas peab tunnetama, kas leidub ka teostajaid?
Lapsehoiuteenuse arendamine ja toetamine	Dupleeritavus puudub. Teenusenõudlus tuleb selgelt välja tuua.
Rattalaenu punktide rajamine	Idee hea, teostatavus keeruline. Võimalik toetada punkti rajamist – ehitus, parendustööd. Rataste soetamine pigem mittetoetatav. Suuremad teenusepakkujad juba pakuvad seda teenust.
VALDKOND V: Turismi arendamine	
Turismipiirkondade väljaarendamine – investeeringud objektidesse, objektide turundus (nt Tuhala piirkond, Aegviidu kompleks, Anija mõis, raudteeturismi arendamine: Raasiku-Kehra-Aegviidu)	Dupleeritavus keskmine – PKT, 3.2. Üksikud väljapakutud objektid on ka PKT väärilised (Aegviidu tervisekeskus, Anija mõis)
Turismiettevõtja investeeringutoetus – majutus- ja toitlustuskohtade loomine, aktiivse puhkuse arendamise investeeringud, turundus	Dupleeritavus keskmine – EAS turismitoote arendusprogramm ja PRIA maamajanduse mitmekesistamise meede. EAS toetus 1,5-5 MEEK ja 30-50 MEEK. Selle raames ei toetata majutuskohtade rajamist ega liitumistasusid. Leadrist võiks olla see toetatav.

Lühendid:

Kohaliku Omaalgatuse programm (KOP)
Kulka – Kultuurkapital
HMN – Hasartmängumaksu nõukogu
HMN investeeringud – Hasartmängumaksu investeeringud
3.2 – Külade arendamise ja uuendamise meede
EN – Euroopa Noored
PKT – piirkondade konkurentsivõime tugevdamine
TETI – Tööstusettevõtja tehnoloogia investeering